

Поговоримо про це?!

Статеве виховання та запобігання
сексуальному насильству над дітьми

Інформація та поради для батьків

Ми пропонуємо безкоштовні вебінари під назвою
"Поговоримо про це?!"

Вся інформація та реєстрація:

www.selbstbewusst.at/portfolio/darueber-reden

Вихідні дані:
Експертний центр Selbstbewusst
Статеве виховання та запобігання сексуальному насильству
5020 Зальцбург
ЄДР: 775751155
2-е редактоване видання, 2023 р
Друкування:
онлайн друк GmbH
2351 Вінер Нойдорф

www.selbstbewusst.at
kontakt@selbstbewusst.at

ПЕРЕДМОВА

Профілактична робота допомагає дітям стати впевненими в собі та самостійними особистостями. Експертний центр Selbstbewusst, вже протягом багатьох років ставить собі за мету, завдяки глибоким знанням, багатому досвіду та високій активності, підтримувати дітей, батьків/опікунів, освітян та заклади.

Теми, які обговорюються на семінарах, зміцнюють не лише дітей, а й батьків та опікунів. Діти зазвичай задають запитання, без сором'язливості та сорому, відносно рано і несподівано, що іноді викликає невпевненість у дорослих. Чим більш відкрито, орієнтовано на дитину та впевненіше батьки зможуть давати відповіді, тим більша ймовірність, що це забезпечить безпеку та довіру дітей. Крім того, дорослі стають більш зацікавленими в тому, щоб бути уважнішими та захищати довірених їм дітей.

Підтримка дітей у реалізації їх права на фізичну, психологічну та статеву недоторканність та відстоювання його за допомогою дорослих – все це є метою профілактичної роботи, а отже, і метою експертного центру Selbstbewusst.

ГЛ доктор Юлія Трост-Шремс

Лікар - спеціаліст з дитячої та підліткової психіатрії

Крістіан-Допплер клініка м. Зальцбург

Голова експертного центру Selbstbewusst.

ЗМІСТ

Про нас.....	5
Психосексуальний розвиток	6
Поради щодо статевого виховання	7
Відповідати на запитання дітей - але як?.....	9
ЗМІ та сексуальність.....	12
Сексуальне насильство над дітьми	14
Що робити при підозрі на сексуальне насильство над дітьми?.....	16
Профілактика у вихованні.....	17
Рекомендована література.....	19

ПРО НАС

Наше завдання полягає в тому, щоб захистити дітей та підлітків від сексуального насильства. Для цього потрібні дорослі, які беруть на себе відповідальність.

Сексуальне насильство над дітьми в основному відбувається в соціальному середовищі, тому попередження про «злих незнайомців» недостатньо. Статеве виховання, яке відповідає віку, значною мірою сприяє захисту від сексуального насильства. Добре проінформовані діти можуть легше розпізнати сексуальне домагання, встановити межі та звернутися по допомогу.

Ситуація і з підлітками є схожою: відповідні до віку знання та критичний аналіз образу сексуальності, що поширюється в ЗМІ, полегшують виявлення порушень кордонів і дають змогу самостійно визначитися з першим досвідом сексуальності.

Таким чином, самовизначення та здатність діяти є цілями нашої роботи з 2004 року. При цьому ми орієнтуємось на стандарти ВООЗ стосовно сексуального виховання в Європі, сексуальні та репродуктивні права людини та Австрійський указ про принципи сексуального виховання.

Наші пропозиції:

- **Семінари для дітей та підлітків:**
Статеве виховання, запобігання сексуальному насильству
- **Курси підвищення кваліфікації:**
Статеве виховання, запобігання сексуальному насильству, сексуальні домагання серед дітей та підлітків, сексуальне та статеве різноманіття, міжкультурне статеве виховання, педагогічна робота з потерпілими, сексуальність та фізичні вади, сексуальність та домагання в повсякденному догляді, сексуальність у літньому віці
- **Консультації для батьків та вихователів:**
Статеве виховання, домагання серед дітей та підлітків, запобігання сексуальному насильству над дітьми
- **Підтримка у створенні концепцій захисту:**
для навчальних закладів, спортивних спілок та клубів, установ

ПСИХОСЕКСУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

У процесі дорослішання дітей, їхня зацікавленість в сексуальності та в тому, від чого вони отримують задоволення, змінюються декілька разів. Розвиток відбувається наступним чином, хоча вказані обмеження в часі є лише приблизним орієнтиром:

1-й рік життя: Фізичний контакт дуже важливий, тому неможливо "розбалувати" дітей надмірною близькістю. Відчуття задоволення виникають в роті – через смоктання, облизування, кусання.

від 2 до 3 років: Діти вчаться контролювати свої виділення та відчують задоволення, випускаючи та стримуючи їх. Вони розвивають власну волю («вік непокори») та особливо люблять грязь, вологу глину та ігри з нею (пісочниця, пластилін .. тощо).

від 3 до 6 років: Виникають перші питання про сексуальність. Через цікавість до власного та інших тіл виникають дослідницькі ігри. Це цілком нормально, якщо всі учасники беруть у них участь добровільно, є одного віку та мають однаковий рівень розвитку. Багато дітей також отримують задоволення від стимуляції статевих органів, а деякі використовують мастурбацію для зняття напруги. Часто випробовуються типові ролі поведінки, такі як нанесення макіяжу, укладання волосся, боротьба чи бійка

від 6 до 9 років: Розвивається почуття сорому, сексуальні дії стають більш прихованими, але виникає багато запитань на тему сексуальності. Це особливо сприятливий вік для повного роз'яснення.

від 9 років: Починається статеве дозрівання, що приносить фізичні зміни, які часто супроводжуються перепадами настрою. Статева ідентичність стає більш чіткою, а група однолітків стає більш важливою.

ПОРАДИ ЩОДО СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ

Статеве виховання - це набагато більше, ніж просто передача біологічних знань - водночас також завжди передаються і цінності. Тому ви, будучи батьками, повинні активно підходити до статевого виховання: тому що, коли діти та підлітки пояснюють один одному, або, як вони зазвичай звикли, шукають інформацію в інтернеті, вони дуже ймовірно зіткнуться з непридатною, невідповідною до віку, або навіть неправдивою інформацією.

Розмовляти про сексуальність: Чим раніше ви розпочнете про це розмовляти, тим легше вам буде. Наприклад, з самого початку назвіть усі частини тіла. Навіть діти, котрі самі не ставлять запитань, потребують інформації – книги, розраховані на даний вік, є хорошими порадиниками.

Давайте інформацію, що відповідає віку: У дитсадковому віці мова йде про статеві відмінності та про запитання звідки беруться діти; підготування до статевого дозрівання стає важливим десь наприкінці початкової школи.

Розвивайте навички як будувати стосунки: Живучи в сім'ї, діти дізнаються багато нового про стосунки, наприклад, про цінування, границі, поведження під час конфліктів. Пізніше вони візьмуть цей досвід із собою у стосунки з друзями та партнерами.

Розпізнавання та вираження почуттів і кордонів: Допоможіть своїм дітям називати та класифікувати почуття, а також справлятися з «важкими» почуттями, такими як гнів, страх або сором. Сприймайте почуття дитини всерйоз та уникайте таких фраз, як «Ти не повинен сердитися/сумувати».

Прийняти власне тіло та насолоджуватися ним: Пустувати, обійматися, грайливо боротися : кожен безпосередній фізичний досвід допомагає почуватися у власному тілі наче вдома . У період статевого дозрівання багатьом підліткам важко прийняти власне тіло, особливо в порівнянні з ідеалами краси в (соціальних) мережах. Намагайтеся бути зразком для наслідування, будучи задоволеними собою.

Рольові моделі та рівноправ'я: Батьки найкраще сприяють розвитку своїх дітей, коли надають їм доступ до всіх захоплень, іграшок, улюблених занять та навчання, не накладаючи жодних обмежень за ознакою статі. Розкажіть дітям про різні моделі сім'ї та зразки для наслідування.

Сексуальна та статева різноманітність: Діти та підлітки, які належать до сексуальних або статевих меншин, особливо потребують підтримки своїх батьків. Нехай ваша дитина відчує, що ви без обмежень приймаєте та любите її, незалежно від того, в кого вона закохана чи з якою статтю вона себе ідентифікує.

Гомосексуальність: Приблизно 10 % людей закохуються переважно або виключно в осіб тієї ж самої статі. **Додаткова інформація:** www.hosi.or.at

Міжстатевість: Приблизно 1,7 % людей мають різноманітні статеві ознаки у внутрішніх/зовнішніх статевих органах, гормонах або хромосомах. **Додаткова інформація:** www.vimoe.at

Трансгендерність: Приблизно у 1 % людей гендерна ідентичність не відповідає або лише частково відповідає статі, яка була визначена при народженні. **Додаткова інформація:** www.hosi.or.at

Медіаграмотність: Багато дітей стикаються з порнографічною інформацією ще в молодшому шкільному віці. Батьки не можуть запобігти цьому на сто відсотків навіть за допомогою ретельної медійної просвіти, але вони можуть, завчасно інформуючи дітей, потурбуватися про те, щоб ці знання не були першими знаннями про сексуальність, котрі отримують діти. Користуючись цифровими носіями інформації діти потребують підтримки дорослих та чітких правил.

Відповідальне ставлення до сексуальності: Поважайте почуття сорому у дітей – наприклад, якщо вони хочуть побути наодинці у ванній або під час переодягання. Потурбуйтеся про безпечне середовище для пошукових ігор та маструбації.

Запобігання сексуальному насильству: Діти, які знають, що таке сексуальність і куди вона належить, можуть легше розпізнати сексуальне домагання та звернутися по допомогу. Тому просвіта водночас означає захист дітей: чим раніше діти будуть проінформовані, тим раніше вони будуть захищені.

ВІДПОВІДАТИ НА ЗАПИТАННЯ ДІТЕЙ – АЛЕ ЯК?

Коли діти ставлять запитання на тему сексуальності, батьки часто почуваються приголомшеними: через власний досвід просвіти багатьом дорослим важко обговорювати цю тему.

А якщо діти не ставлять запитань? У цьому випадку їм все одно потрібна інформація про фізіологію тіла та сексуальність - так само, як їм потрібна інформація про правила дорожнього руху, світлофори та пішохідні переходи, навіть якщо вони ніколи про це не запитують.

У будь-якому випадку корисно освоїти «мову» для спілкування на тему сексуальності. Книжки, що відповідають віку, є чудовою допомогою.

Ось декілька прикладів того, як можна відповісти на класичні запитання дитини:

чому різниця між
хлопчиком та
дівчинкою?

«У більшості дівчат є вульва, у більшості хлопців є пеніс».

Клички та «родинні слова» для статевих органів також можуть використовуватися, проте діти також повинні вивчати загальноживані назви.

Вульва — це зовнішні, видимі статеві органи: лобок, клітор, статеві губи та отвір піхви.

Піхва — це невидимий, внутрішній канал, що з'єднує вульву з маткою.

Що таке секс?

«Якщо двоє людей хочуть бути дуже близькими один з одним, вони іноді обіймаються оголеними.

При цьому вони можуть торкатися та цілувати один одного по всьому тілу, так як їм обом це подобається (наприклад, у попу, у груди, у вульву або пеніс). Під час сексу люди обіймаються настільки близько, що піхва може впустити в себе пеніс. Коли обом дуже приємно, піхва трішки звужується всередині, а з пенісу виходять назовні сперматозоїди.

Багато дітей вважають уявлення цього процесу огидним, що цілком відповідає їхньому віку. Найкраще перехопити ініціативу та перетворити це пояснення на попереджуваче повідомлення: «Так, дітям це уявляється огидним. Але коли двоє дорослих дуже люблять один одного, це дуже приємно. Проте з дітьми робити такі речі заборонено.»

Як діти попадають в живіт?

«Для того, щоб утворилася дитина, потрібна яйцеклітина (з яєчників) та сперматозоїд (з яєчок). Коли двоє людей займаються сексом, сперматозоїди можуть потрапити до яйцеклітини, з якої потім може розвинутися дитина».

Що означає фікен (трахатися)?

«Фікен (трахатися) - це інше слово, що означає займатися сексом».

Використовуючи сексуалізовану мову варто вимовити слово самому, пояснити його, запропонувати та вимагати альтернативні слова («Мені не подобається це слово, я хочу, щоб ми використовували...»).

Що таке
гомосексуальність
/лесбійство?

«Коли двоє чоловіків закохані один в одного, це називається гомосексуальністю. Коли дві жінки закохані одна в одну, це називається лесбійством».

Що таке
менструація?

«Починаючи з періоду статевого дозрівання з піхви раз на місяць виділяється кров. У матці щомісяця готується своєрідне гніздо для дитини. І якщо дитина не утворюється, гніздо вимивається кров'ю через піхву. Наступного місяця готується нове гніздо».

Що таке тампон?

«Тампон виготовлений зі спресованої вати. Його можна вставляти в піхву під час менструації, він там просочується кров'ю, щоб вона не капала на нижню білизну».

Що таке
презерватив?

Презервативи часто знаходять на дитячих майданчиках або в парках, де діти можуть їх підібрати з цікавості. Тому вони повинні знати, що таке презерватив та що він може містити в собі хвороботворні мікроорганізми.

Скористайтеся нашою консультаційною послугою, якщо у вас є додаткові запитання:
kontakt@selbstbewusst.at

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА СЕКСУАЛЬНІСТЬ

Зазвичай діти дуже швидко навчаються користуватися смартфонами та іншими цифровими засобами, проте це не означає, що батьки можуть або повинні від'єднатися від цифрового світу своїх дітей.

Дослідження показують, що діти та підлітки, як правило, бажають більше допомоги та правил при використанні цифрових засобів інформації.

На що варто звернути увагу батькам і вихователям?

- **Онлайн-ігри та платформи** (наприклад, Minecraft, Twitch, Discord або Reddit): За профілями користувачів чатів, котрі є, ймовірно, одного віку, також можуть приховуватися дорослі.
- **Додатки для відео** (наприклад, TikTok): Хто повинен мати змогу переглядати та коментувати відео? Зверніть увагу на налаштування особистої приватної сфери конфіденційності.
- **Світлини та відео в соціальних мережах** іноді показують дуже сексуалізований вміст або дуже шаблонні моделі для наслідування (кулінарія/випічка/макіяж).
- **Поводження з власними світлинами:** Які світлини опубліковують в соціальних мережах? Чи використовуються програми для обробки світлин, щоб відповідати загальним теперішнім ідеалам краси?
- **Секстинг:** Це обмін власними еротичними світлинами чи відео. Для того, щоб люди могли самовизначитися у власній сексуальності, в Австрії підліткам віком від 14 років такий обмін, за взаємною згодою, дозволений. Однак пересилання таких світлин завжди є кримінальним правопорушенням та часто розглядається в судових провадженнях щодо булінгу.
- **Ланцюгові листи/повідомлення з сексуальним та/або тривожним вмістом:** В таких випадках може допомогти робот ланцюгових повідомлень із сайту saferinternet.at, з яким можна зв'язатися за номером WhatsApp 0043 681 108 094 49. Чат-бот розпізнає ланцюгові повідомлення та дає дітям заспокійливі відповіді.
- **Порнографія:** Часто навіть учні початкової школи стикаються з порнографічним вмістом. Діти, які ще не є достатньо проінформованими, не можуть класифікувати те, що вони бачать, та вважають це «справжньою» сексуальністю.

Що можуть робити батьки/опікуни?

- **Слідкуйте за діяльністю в інтернеті:** особливо важливий нагляд за дітьми молодшого віку. Програми захисту дітей з фільтрами та часовими обмеженнями можуть стати в нагоді.
- **Будьте зразком для наслідування:** Не фотографуйте дітей, не запитавши їх про дозвіл, та вирішуйте разом, які світлини можна буде комусь надіслати чи опублікувати.
- **Надайте інформацію, що відповідає віку:** для того, щоб інтернет не був першим (чи єдиним) джерелом інформації на тему сексуальності.
- **Створіть хорошу основу для розмов:** Не лихословте про засоби масової інформації та не говоріть лише про небезпеки – інакше діти не звернуться до вас, якщо вони пережили щось неприємне в цифровому світі. Позитивний підхід має більше сенсу: нехай дитина покаже вам, що їй подобається.
- **Домовтеся про чіткі правила:** правила, розроблені разом, створюють кордони, яких може дотримуватися кожен. Ідеї для вмісту та дизайну є на сайті: mediennutzungsvertrag.de.
- **Якщо справді відбулося домагання:** Навіть якщо діти чи підлітки (з точки зору батьків) поводитися невміло чи ризиковано, вони ніколи не несуть провини за домагання. Через свій розвиток діти та підлітки не можуть планувати далеко в майбутнє та оцінювати наслідки.

Додаткові посилання:

www.saferinternet.at

www.innocenceindanger.de

www.rataufdraht.at

www.mediennutzungsvertrag.de

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ

Сексуальне насильство має багато облич, і для нього використовують різноманітні терміни. Науковець Дірк Бендж пропонує наступні розрізнення:

Порушення статевих кордонів – це ненавмисні дотики та вислови, наприклад, ненавмисне погладження грудей при виході з автобусу. У цьому випадку, без певного наміру, перетинаються межі сорому.

Сексуальні домагання – це цілеспрямовані та навмисні порушення меж сорому, наприклад, навмисне доторкання до сідниць чи грудей, сексистські вислови чи жарти. Їхньою метою є задоволення власних потреб.

Сексуальне насильство в кримінальному розумінні – це будь-яка сексуальна дія, яка здійснюється щодо дітей або перед ними або яку діти повинні вчинити самі (наприклад, доторкання до інтимної зони, експліцитізм, показ або створення сексуального вмісту).

Вирішальним фактором при цьому є використання влади: сексуальність є лише засобом досягнення мети. Йдеться в першу чергу не про сексуальні потреби, а про потребу відчувати владу.

Для досвіду тих, хто постраждав, не має значення, до якої категорії належить вчинок - межі сорому та переживання ситуації можуть дуже відрізнитися від людини до людини.

Деякі дані та факти:

- Кожна четверта дівчина та кожний восьмий хлопець зазнають сексуального насильства. В найбільшій небезпеці знаходяться діти у віці від 6 до 12 років.
- Біля 90 - 95% злочинців походять із соціального середовища.
- Зловмисники існують у всіх соціальних класах. Згідно з поточними дослідженнями, близько 80% - складають чоловіки та близько 20% - жінки.
- Зловмисники спеціально обирають професії та волонтерську роботу з доступом до дітей.
- Половина зловмисників починає домагання в підлітковому віці або в дитинстві.

Симптоми: як розпізнати сексуальне насильство над дітьми?

Більшість постраждалих дітей подають сигнали («тихі крики»), хоча ці сигнали можуть сильно відрізнятися.

При наявності наступних ознак слід бути насторожі та реагувати:

- **Помітні зміни в поведінці:**
наприклад, відсторонення, агресія, втрата продуктивності, «чіпляння»
- **Психосоматичні захворювання:**
наприклад, біль без причини
- **Регресія розвитку:**
наприклад, нетримання сечі та калу, мовна регресія
- **Самоушкодження:**
наприклад, висмикування волосся, нанесення собі ушкоджень, обгризання нігтів, залежність, розлади харчування
- **Сексуалізована поведінка:**
нав'язлива та/або невідповідна для віку
- **Ознаки отримання травми:**
перезбудженість або «ніби віддаленість»
- **Травми статевих органів, захворювання, що передаються статевим шляхом**

Усі ці симптоми можуть бути пов'язані з сексуальним насильством, проте вони також можуть мати зовсім інші причини. У будь-якому випадку є сенс придивитися та показати дитині чи підлітку, що ви відкриті для спілкування навіть на складні теми.

Додаткові посилання:

www.kinderschutzzentrum.at
www.kija-salzburg.at
www.gewaltinfo.at

ЯК ДІЯТИ, ПРИ ПІДОЗРІ НА СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ?

Залишайся спокійними.

Уникайте надмірної діяльності та поспішних рішень. Покажіть, що ви підтримуєте дитину та можете справлятися з складними ситуаціями.

Зверніться по допомогу.

Обговоріть свої підозри з фахівцями. Першою організацією в яку ви можете звернутися в Зальцбурзі є центр захисту дітей (0662/44911).

Вірте дитині.

Діти не винаходять сексуальне насильство, для цього їм не вистачає зв'язку з дорослою сексуальністю. Навіть якщо є невідповідності чи протиріччя, обов'язково візьміть сказане до уваги. Іноді дітям потрібно до семи спроб, перш ніж хтось їм повірить – і допоможе.

Хваліть і заохочуйте дитину.

Скажіть дитині, що шукати допомоги – це сміливо та правильно. Що інші діти теж пережили подібне та що дорослим вчиняти такі дії заборонено. Це повідомлення дуже заспокоює дітей.

Поставте потреби дитини на перше місце.

Стосунки між кривдником та дитиною вибудовувалися протягом тривалого часу – йдеться не про те, щоб якнайшвидше припинити їх, а якомога краще: таким чином, щоб дитина не отримала подальшої травми. Для цього обов'язково знадобиться допомога фахівця.

ПРОФІЛАКТИКА У ВИХОВАННІ

Відповідальність за захист дітей лежить на дорослих. Батьки можуть багато чого зробити для того, щоб виростити своїх дітей сильними та впевненими в собі людьми.

В цьому вам допоможуть наступні рекомендації щодо виховання:

Зміцнювати самооцінку

Прийміть свою дитину такою, якою вона є – з усіма достоїнствами, слабкостями та особливостями. Покажіть та скажіть своїй дитині, як сильно ви її любите і як добре, що вона поруч.

Ненасильницьке виховання має вирішальне значення: будь-яка форма насильства (відмова від любові, образи, крики, ляпаси по тілу та обличчю, тощо) значно погіршує розвиток самооцінки і заборонена законом.

Відповідне до віку роз'яснення

Добре проінформовані діти знають, що таке секс і де йому місце – між дорослими чи старшими підлітками, але не між дорослими та дітьми. Вони мають назви для всіх частин свого тіла і можуть їх назвати, якщо відбулося домагання. Вони знають, що їм дозволено говорити та задавати запитання про сексуальність.

«Профілактичні повідомлення» у вихованні

Якщо діти сприймають ці принципи у повсякденному житті як щось само собою зрозуміле, то вони також можуть діяти відповідно до них у складних ситуаціях.

Моє тіло належить мені.

Діти повинні якнайраніше отримати можливість приймати спільні рішення в ситуаціях, що стосуються їхнього тіла. Це стосується, наприклад, їжі, одягу, зачіски. Діти не можуть вирішувати все самостійно, але вони можуть брати участь в прийнятті спільних рішень – і з віком все більше і більше.

Мені дозволено сказати Ні.

Звичайно, Ні не завжди можна прийняти, але Ні слід почути та взяти до уваги. Діти повинні навчитися критично мислити – навіть якщо це буває іноді виснажливим у повсякденному сімейному житті.

Мої почуття правильні та важливі.

Поставтеся серйозно до почуттів дітей. Уникайте таких речень, як «Не потрібно бути злим/сумним». Розмовляйте також про «важкі» почуття, такі як гнів, страх або сором, і допоможіть дітям впоратися з ними.

Я вирішую, який дотик мені подобається.

Дітям дозволяється відмовлятися від будь-яких дотиків, які їм неприємні, включно з поцілунками бабусі. Підтримайте дитину в цьому. Доброзичливість, дружність та ввічливість не пов'язані з фізичним дотиком.

Я маю право розповісти комусь поганий секрет.

Дайте дитині зрозуміти, що до вас завжди можна звернутися: «Ти можеш на мене розраховувати, ти можеш звернутися до мене з будь-чим. Немає нічого настільки поганого, щоб ти не міг мені розповісти». Якщо дитина приходить до вас з поганою таємницею, хваліть її за сміливість та не лайте її.

Я завжди можу звернутися по допомогу.

Отримувати та приймати допомогу не соромно – будьте зразком для наслідування та навчіть свою дитину як діяти. Діти повинні знати про пропозиції допомоги: Rat auf Draht (консультації по телефону), Kids-Line (дитяча лінія), довірені особи/вчителі-консультанти, шкільні соціальні працівники.

Я не винен, якщо хтось робить мені щось погане.

Діти дуже швидко відчують провину, коли стається щось погане. Ось чому важливо, щоб вони знали: відповідальність завжди лежить на дорослому та ніколи не на дитині – також у випадку домашнього насильства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Просвітництво:

Про кохання та народження дітей: моя перша просвітницька книга.

Сандерін ван дер Дуф/Маріан Латур

Звідки беруться маленькі діти? (Звідки? Через Що? Чому?) Доріс Рюбель

Це я - від голови до ніг: впевненість у собі та просвіта для дітей від 7 років. Дагмар Гайслер

Поясни мені! 101 справжнє дитяче запитання на хвилюючу тему. Катаріна фон дер Гатен/Анке Куль

А що з коханням? Запитання та відповіді щодо просвіти для дітей від 9 років. Сандерін ван дер Дуф

Вирости і стати дорослим. Сабіна Тор-Відеманн/Біргіт Рідер

Гарно роз'яснено! Все, що вам потрібно знати про просвіту. Йорг Мюллер/Дагмар Гайслер

Чи справді всі це отримують? Найкращі відповіді про дорослішання. Ян фон Холлебен / Антьє Хелмс

Профілактика:

Моє тіло належить мені! Захист від насильства для дітей віком від 5 років. Дагмар Гайслер/Про Фамілія

Велике та мале НІ. Гізела Браун/Дороті Волтерс

Любов, сім'я, почуття:

Динозавр демонструє почуття. Кріста Манске/Хайке Льоффель

Вся родина! Про дитину нової дівчини, про брата, про колишню дружину тата та інших родичів. Олександра Максейнер/Анке Куль

Ти належиш до нас. Велика книга для сімей. Мері Гоффман/Рос Асквіт

Два тата для танго. Едіт Шрайбер-Віке/Карола Холланд

Наступне стосується всіх книг: переконайтеся, що мова та зображення вам зручні.

**Пожертви на організацію Selbstbewusst можуть бути
внесені до податкової знижки!**

IBAN: AT77 4501 0000 0011 1351

Експертний Центр SELBSTBEWUSST

Статеве виховання та запобігання сексуальному насильству

Reichenhaller Straße 6, 5020 Salzburg

ZVR: 775751155

T: 0650/23 33 240

www.selbstbewusst.at

kontakt@selbstbewusst.at

**Наші семінари в школах Зальцбургу проводяться за
сприяння:**

**LAND
SALZBURG**

**Frauen Büro
Stadt Salzburg**

LICHT INS DUNKEL ORF S